

Θ. Σ. Ἑλιοτ

Little Gidding

Μετάφραση: Γιάννης Ὑφαντής

Ἡ μεσοχειμῶνη ἀνοιξη εἶναι ξέχωρη ἐποχή
 Μ' ὄλο πού εἶν' αἰώνια μουσκεμένη πρὸς τὸ δεῖλι
 Μετέωρη στό χρόνο, ἀνάμεσα, πόλου καί τροπικοῦ.
 Ὅταν ἡ μέρα ἢ μικρὴ εἶναι λαμπρότατη μέ πάγο καί φωτιά,
 Ὁ σύντομος ἥλιος φλέγει τὸν πάγο, στοὺς νερόλακους καί στ' αὐλάκια,
 Στ' ἀπάνεμο τό κρύο πού 'ναι ἢ ζέστα τῆς καρδιάς,
 Ἀντανακλώντας σ' ἓνα ὑδάτινο καθρέφτη
 Μιά λάμψη ἐκτυφλωτική, στό πρῶιμ' ἀπόγιομα.
 Καί λάμψη δυνατότερη ἀπ' τὴ λάμψη κλάρας ἢ πυραύνου
 Ταράζει τό βουβό πνεῦμα: ὄχι ἄνεμος ἀλλὰ φωτιά πεντηκοστῆς
 Στὸ σκοτεινὸ καιρὸ τοῦ ἔτους. Ἀνάμεσα στό λιώσιμο καί στό πάγωμα
 Τῆς ψυχῆς ὁ χυμὸς τρεμουλιάζει. Δέν ὑπάρχει ἄρωμα γῆς
 Ἡ μυρουδιά ἀπὸ πράγμα ζωντανό. Αὐτὸς εἶναι τῆς ἀνοιξης ὁ χρόνος
 Μά ὄχι στό συμβόλαιο τοῦ χρόνου. Ὁ φράχτης τώρα
 Εἶν' ἀνθισμένοι γιὰ μιὰ ὥρα μέ τό πρόσκαιρο ἀνθισμα
 Τοῦ χιονιοῦ, μιὰ περισσότερο ἀζαφνῆ ἀνθιση
 Ἀπὸ κείνη τοῦ θέρους, οὔτε βλάστημα οὔτε μάραμα,
 Οὔτε στό σχέδιο τῆς γέννησης
 Ποῦ 'ναι τό θέρος, τό ἀφάνταστο
 Τιποτένιο θέρος;

Ἄν ρχόσουν κατά δῶ

Παίρνοντας τό δρόμο πού θά 'παιρνες πιθανόν
 Ἀπὸ τό μέρος πού θά ρχόσουν πιθανόν,
 Ἄν ρχόσουν κατά δῶ μαγιάτικα θά εὑρισκες τοὺς φράχτες
 Ἄσπρους ζανά τό Μάη μέ φιλήδονη γλυκύτητα.
 Θάταν τό ἴδιο στό τέλος τοῦ ταξιδιοῦ,
 Ἄν ρχόσουν νύχτα τσακισμένος βασιλιάς,
 Ἄν ρχόσουν μέρα μὴ νογώντας γιατί ἦρθες,
 Θά 'ταν τό ἴδιο, ὅταν ἀφήσεις τὸν παλιόδρομο καί στρίψεις
 Πίσω στό χοιρομάντρι, πρὸς τὴν ἡλίθια φάτσα
 Καί τὴν ταφόπετρα. Κι αὐτὸ γιὰ τό ὅποιο νόμισες πὼς ἦρθες,
 Εἶναι μιὰ φλούδα ἓνα κέλυφος νοήματος ἀπ' ὅπου
 Σπάζει καί βγαίνει ὁ σκοπός
 Μόνο σάν ἔχει ἐκπληρωθεῖ, ἀν ἐντελῶς.
 Εἶτε σκοπὸ δέν εἶχες ἢ ὁ σκοπός
 Βρίσκεται πέρα ἀπὸ τό τέλος πού υπολόγισες
 Κι' εἶν' ἀλλαγμένος στὴν ἐκπλήρωση. Ὑπάρχουν
 Καί ἄλλα μέρη πούν' ἐπίσης τέλος
 Τοῦ κόσμου, μερικά στά σαγόνια τῆς θάλασσας,
 Ἡ πάνω σέ μιὰ λίμνη σκοτεινὴ, σέ μιὰ ἐρημιὰ ἢ σέ μιὰ πόλη-
 Μά τοῦτο εἶν' τό πλησιέστερο στό χωρὸ καί στό χρόνο
 Τώρα καί στὴν Ἀγγλία.

Ἄν ρχόσουν κατά δῶ

Παίρνοντας ὅποιο δρόμο, ξεκινώντας

'Απ' όπουδήποτε, σέ ὅποιο χρόνο ἢ σέ ὅποια ἐποχή,
 Θάτανε πάντοτε τό ἴδιο. Θάχες ν' ἀποβάλλεις
 Αἴσθησι καί ἀντίληψη. "Ὅχι
 Δέν εἶσ' ἐδῶ νά ἐπιβεβαιώσεις, νά διδάξεις
 Τόν ἑαυτό σου ἢ νά χορτάσεις
 Τήν περιέργεια ἢ νά πάρεις
 'Αναφορά. Εἶσαι ἐδῶ νά γονατίσεις
 "Ὅπου ἡ προσευχή ἔχει κύρος καί
 'Ἡ προσευχή εἶναι περισσότερο ἀπό
 Μιά διάταξη λέξεων, ἡ συνειδητή ἐνασχόληση
 Τοῦ νοῦ πού προσεύχεται ἢ ὁ ἦχος
 Τῆς φωνῆς πού προσεύχεται. Καί γιά κείνο
 Πού οἱ νεκροί δέ μίλησαν σά ζοῦσαν
 Μποροῦν νά σοῦ τό ποῦν ὄντας νεκροί:
 'Ἡ ἐπικοινωνία τῶν νεκρῶν
 Εἶναι γλωσσοποιημένη μέ φωτιά, πέρ' ἀπ' τή γλώσσα
 Τῶν ζωντανῶν. 'Εδῶ ἡ διατομή
 Τῆς ἀχρονῆς στιγμῆς εἶν' ἡ 'Αγγλία καί
 Τό πουθενά. Ποτέ καί πάντα.

II

Στάχτη σ' ἐνός γερόντου τό μανίκι
 Στάχτη πού τά καμένα ρόδα ἀφήκαν.
 Σκόνη ἀνάερα νά δείχνει
 Μιάς ἱστορίας ποιό τό τέλος ἦταν.
 Σκόνη ἀναπνευσμένη πού 'ταν σπῆτι.
 'Ὁ τοῖχος, τό ταβάνι, τό ποντίκι.
 'Απελπισίας κι ἐλπίσας ὁ χαμός
 Αὐτός εἶν' τοῦ ἀέρα ὁ θάνατος.

Πλημύρα καί ἀντάμα ξηρασία.
 Πάνω στά μάτια καί στό στόμα,
 Νερό νερό κι ἄμμος νεκρή
 Μοχθῶντας ποιό νά ρθεῖ στήν ἐξουσία.
 Σκίστηκε τό καμένο χῶμα.
 Χάσκει στό μάταιο τοῦ ἀγῶνα
 Γελάει δίχως νά εἰδυεῖ
 "Ἐτσι πεθαίνει ἡ γῆ.

Τό νερό κ' ἡ φωτιά θά περάσουν
 Μετά τήν πόλη τήν ἀγριάδα καί τή βοσκή.
 Τό νερό κ' ἡ φωτιά θά χλευάσουν
 Τή θυσία πού ἔχουμε ἀρνηθεῖ.
 Τό νερό κ' ἡ φωτιά θά χαλάσουν
 Τά παραμορφωμένα θέμελα πού ἔχουν ξεχαστεῖ
 Τοῦ ἱεροῦ καί τοῦ χοροῦ στήν ἐκκλησιά.
 "Ἐτσι πεθαίνουν τό νερό καί ἡ φωτιά.

Τήν ἀβέβαιη ὥρα πρὶν τό πρωί
 Κοντά στό τέλειωμα τῆς ἀτέλειωτης νύχτας
 Στό ἐπανερχόμενο τέλος τοῦ ἀτέλειωτου
 "Ὅταν ἡ σκοτεινὴ περιστέρὰ πού τρεμοσβῆνει ἡ γλώσσα της

"Έχει διαβεί τοῦ γυρισμοῦ τῆς τόν ὀρίζοντα
 Κι ἐνῶ ἀκόμα κροταλίζουσε σάν τσίγκινα
 Τά φύλλα τὰ νεκρά στήν ἤσυχη ἄσφαλτο
 Ἄνάμεσα σέ περιφέρειες τρεῖς,
 Ἄπ' ὅπου ὑψωνόταν ὁ καπνός,
 Ἀντάμωσα ἕναν νά βαδίζει βιαστικά χωρίς νά φεύγει
 Σά νά 'ταν φουσημένος πρὸς ἐμένα ὅπως μετάλλινα
 Φύλλα μπρὸς ἀπ' τόν ἄνεμο τῆς πόλης τὴν αὐγή.
 Κι ὅπως κοιτάζω τὸ σκυμένο πρόσωπό του
 Μ' ἐκείνη τὴν προσήλωσή πού προσκαλοῦμε
 Τόν πρωταντάμωτο ἀγνωστο στό σκότος π' ὠχριά,
 Πάνω τὴν ξαφνική ματιά κάποιου δασκάλου πεθαμένου
 Πού 'χα γνωρίσει καὶ ξεχάσει κι ἀναγνώρισα
 Ἐνὸς συνάμα καὶ πολλῶν, στά καστανὰ ψημένα του γνωρίσματα
 Τά μάτια ἐνὸς οἰκείου συνθέτου πνεύματος
 Γνώριμου μά καὶ ἀγνωρου μαζί.
 Ἔτσι διπλό ἀνάλαβα ἕνα ρόλο κι ἔκραξα
 Κι ἄκουσα ἐνὸς ἄλλου τὴ φωνή: «Τί, εἰς' ἐδῶ;»
 Ἄν καὶ δέν εἶμασταν. Ἦμουν ἀκόμα ὁ ἴδιος
 Γνωρίζοντας ἐν τούτοις ὅτι ἤμουν κι ἕνας ἄλλος
 Κι ἐκεῖνος μιά μορφή πού ἀκόμα σχηματίζονταν. Οἱ λέξεις
 Ἄρκεσαν γιὰ νά γίνει ἡ ἀναγνώριση πού πρόλαβαν.

Κι ἔτσι στὸν ἄνεμο ἀφημένοι τὸν κοινό
 Ξένοι πολὺ γιὰ κάποια παρεξήγηση, μονιασμένοι
 Σ' αὐτὴ τὴ χρονικὴ διατομή, τῆς συνάντησης πουθενά
 Δίχως πρὶν καὶ μετὰ, βαδίσαμε στό πεζοδρόμιο σέ μιά
 Νεκρὴ περίπολο. Καὶ εἶπα: «Ὁ θαυμασμός πού νοιώθω εἶναι ἤρεμος,
 Παρ' ὅλ' αὐτὰ ἡ ἡρεμία εἶν' ἡ αἰτία τοῦ θαυμασμοῦ. Γιὰ τοῦτο μίλα:
 Πού δέ μπορῶ νὰ καταλάβω δέ μπορῶ νά θυμηθῶ.»
 Κι αὐτός: «Δέ θέλω πιά νά ἐπαναλάβω
 Τὴ θεωρία καὶ τὴ σκέψη μου πού ξέχασες, αὐτὰ
 Ἔχουν ὑπηρετήσει τὸ σκοπὸ τους, ἀφῆσέτα. Καὶ
 Ὅσο γιὰ τὰ δικά σου, παρακάλεσε
 Νά σοῦ συχωρεθοῦν αὐτὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὅπως
 Παρακαλῶ κι ἐγὼ ἐσένα νά μοῦ συγχωρήσεις, ὅλα
 Καὶ τὰ κακὰ καὶ τὰ καλὰ. Τῆς περασμένης ἐποχῆς φαγώθηκε ὁ καρπός
 Καὶ τὰ χορτάτα χτήνη θά κλωτσήσουνε τὸ ἄδειο ἄγγειό.
 Γιατί τῆς περσινῆς χρονιάς οἱ λέξεις εἶναι γλώσσας περσινῆς
 Καὶ τῆς ἐρχόμενης χρονιάς οἱ λέξεις ἀπαιτοῦν μι' ἄλλη φωνή.
 Μά ὅπως τώρα ἡ διάβαση αὐτὴ δέν ἐμποδίζει
 Τὸ περιπλανώμενο κι ἀσίγαστο πνεῦμα
 Ἀνάμεσα σέ δύο κόσμους πού πολὺ γίνονται ὅμοιοι,
 Ἔτσ' ἠῆρα λέξεις πού δέ σκέφτηκα ποτέ νά τίς μιλήσω
 Σέ δρόμους πού δέ σκέφτηκα ποτέ νά ξαναπάω
 Ἄφ' ὅτου ἄφησα τὸ σῶμα μου μακριὰ σέ μιάν ἀκτή.
 Μιᾶς κι ὅτι ἀφοροῦσε ἦταν ὁ λόγος καὶ ὁ λόγος
 Μᾶς ἔσπρωξε νά ἐξαγνίσουμε τὴ γλώσσα τῆς φυλῆς
 Καὶ ὤθησε τὸ νοῦ σ' ἀνασκοπήσεις καὶ προβλέψεις,
 Ἄσεμε νά σοῦ ἀποκαλύψω τὰ ὅσα δῶρα
 Ἐπιφυλάσσονται στήν ἡλικία, ἀφῆσέμε
 Νά στεφανώσω τῆς ζωῆς σου τὴν προσπάθεια.
 Πρῶτα ἡ κρῦα προστριβὴ τῆς αἰσθησης πού ἐκπνέει
 Δίχως τὴ γοητεία μὴ προσφέροντας ὑπόσχεση

Παρά μονάχα τήν πικρή άνοστιά του Ισκιόφρουτου
 Καθώς τό σώμα κ' ή ψυχή άρχινούν νά πέφτουν χώρα.
 "Υστερα ή συνειδητή άνικανότητα της λύσσας
 Στού ανθρώπου τή μωρία κι ό σπαραγμός
 Του γέλιου σ' ότι παύει πιά νά φέρνει κέφι. Τέλος
 'Ο πόνος πού καταξεσχίζει της
 Άναθεώρησης, όλων πού έκαμες κ' όπήρξες, τή ντροπή
 Κινήτρων πού άργά άποκαλύφθηκαν, πραγμάτων
 Κακά πραγμένων και στών άλλωνε τή βλάβη
 Πού έσύ τήν πήρες άλλοτε σάν άσκηση άρετής.
 "Επειτα, τών μωρών, τά έπαινετικά κεντρίσματα και
 Τά τιμητικά κηλιδώματα. 'Από λάθος σέ λάθος
 Τό έρεθισμένο πνεύμα προχωρεί, εκτός
 Και άναγεννηθεί, μ' εκείνη, τήν καθαρτήρια φωτιά,
 "Όπου θά πρέπει νά κινείσαι στό ρυθμό σά χορευτής».
 'Η μέρα χάραξε. Στόν άσχημο τό δρόμο
 Μ' άφησε, μ' ένα είδος χαιρετισμού και
 Μαράθηκε στό φύσημα του κέρατου.

III

'Υπάρχουν, τρεις καταστάσεις πού συχνά ομοιάζουν
 Κι επίσης διαφέρουν έντελώς, άνθουν στόν ίδιο φράχτη: ή προσήλωση
 Στόν έαυτό και στά πράγματα και στά πρόσωπα, ή απόσπαση
 Κι ανάμεσα τους μεγαλώνοντας, ή άδιαφορία,
 Μοιάζοντας μέ τίς άλλες όπως μοιάζει στή ζωή
 'Ο θάνατος, όντας σέ δυό ζωές ανάμεσα-άνανθιστη
 'Ανάμεσα στή ζωντανή και στή νεκρή τσουκνίδα.
 "Όχι νά λιγοστεύει τήν άγάπη μά
 Νά επεκτείνει τήν άγάπη, πέρα άπ' τήν επιθυμία κι έτσι
 Νά έλευθερώνει από τό μέλλον όπως και
 'Από τό παρελθόν. Τό ίδιο κ' ή άγάπη για μά χώρα
 'Αρχίζει σάν προσήλωση στό άτομικό πεδίο δράσης
 Κι έρχεται νάβρει αυτή τή δράση ελάχιστα σπουδαία
 "Αν και ποτέ χωρίς ένδιαφέρον. 'Η ιστορία
 Μπορεί νά ναι σκλαβιά, μπορεί και νά ναι έλευθερία. Κοίτα
 Τώρα έτοῦτα χάνονται, τά πρόσωπα κ' οι τόποι μέ τό άτομο
 Π' όσο μπορούσε άγάπησε αυτά, νά ζανανειώσει,
 Νά μεταμορφωθεί σ' έν' άλλο σχέδιο.

'Η 'Αμαρτία είν' 'Απαραίτητη, μά όμως
 "Όλα θά πāν καλά και
 Κάθε είδους πρᾶγμα θ' άποβεί καλό.
 "Αν σκέφτομαι ξανά τοῦτο τό χῶρο
 Κι ανθρώπους όχι άπόλυτα άξιέπαινους,
 'Απ' όχι άμεση συγγένεια ή καλωσύνη,
 Μά κάποια πνεύματα ιδιαίτερα, όλα
 Μ' ένα κοινό δαιμόνιο άγγιγμένα
 Και ένωμένα στόν άγώνα πού τά χώρισε·
 "Αν σκέφτομ' ένα βασιλιά στό σούρουπο
 Και τρεις ανθρώπους και περισσότερους στό Ικρίωμα
 Και λίγους πού πεθάναν ξεχασμένοι

Σέ άλλα μέρη έδω και έξω
 Κι έναν πού πέθανε τυφλός και ήσυχος, γιατί
 Θάπρεπε νά τιμούμε τούς νεκρούς ατούς ανθρώπους
 Πιότερο από τούτον πού πεθαίνει τώρα,
 Δέν πάει νά χτυπούμε τήν καμπάνα πρός τά πίσω
 Οδύ' είναι τούτο ένα ζόρκι νά καλείς
 Τό φάντασμα ενός Ρόδου. Δέ μπορούμε
 Νά ξαναζωντανέψουμε φατρίες παλιές
 Ούτε νά επαναφέρουμε παλιές πολιτικές
 "Η ν' άκλουθήσουμ' έν' άρχαιο ταμπούρλο.
 Τούτοι οί άνθρωποι κι εκείνοι
 Πού αντίταχτηκαν σ' ατούς
 Κι εκείνοι πού αούτοι τούς αντίταχτηκαν
 Δέχτηκαν τής σιωπής τό σύνταγμα
 Κ' είναι σέ μιά μερίδα μαζεμένοι. "Οτιδήποτε
 Κληρονομήσαμε άπ' τόν τυχερό
 Τό 'χουμε πάρει από τό νικημένο.
 "Ο,τι έπρεπε νά μās αφήσουν- ένα σύμβολο
 Σύμβολο πού τελειώνει μέ τό θάνατο.
 Κι όλα θά πάν καλά και
 Κάθε είδους πράγμα θ' άποβεί καλό.
 Μέ τόν εξαγνισμό τού κίνητρου, στό έδαφος
 Τής ικεσίας μας.

IV

Τό περιστέρι ροβολώντας θραύει τόν άέρα
 Μέ φλόγα πυρωμένου τρόμου φτάνει
 Πού οί γλώσσες του κηρύχνουνε τό ένα
 Ξεφόρτωμα από άμαρτία και πλάνη.
 "Η μόνη έλπίδα είδ' άλλιώς άπελπισιά
 Μένει στό νά διαλέξεις πύρ ή πύρ
 Νά λυτρωθείς άπ' τή φωτιά μέ τή φωτιά.

Μά ποιός λοιπόν τό βάσανο έχει κάνει;
 "Η 'Αγάπη; 'Αγάπη είναι τό άσυνήθιστο "Όνομα
 Πίσω άπ' τά χέρια ποδχουνε ύφάνει
 Τό άνυπόφορο πουκάμισο από φλόγα
 Και πού τού ανθρώπου ή ισχύ δέν ξεκολλά.
 Μονάχα ζούμε μόνο άναστενάζουμε
 'Αναλωμένο μέ φωτιά ή μέ φωτιά.

V

"Οτι ονομάζουμε ή άρχή είναι συχνά τό τέλος και
 Μέ τό νά κάμεις ένα τέλος κάνεις μιά άρχή.
 Τό τέλος είν' εκεί όπου άρχίζουμε. Και κάθε φράση
 Και πρόταση σωστή (όπου ή κάθε λέξη είναι στή θέση της
 Παίρνοντας τό δικό της χώρο και στηρίζοντας τίς άλλες,
 "Η λέξη ούτε άτολμη ούτε προσβλητική,
 Μιά άνετη συναλλαγή τού νέου και τού παλιού,
 "Η λέξη ή κοινή, άκριβής, χωρίς άισχύροτητα,
 "Η τυπική και εύστοχη κι όχι σχολαστική.

Ἡ πλήρης σύντροφος στῶν λέξεων τό χορό) Καί κάθε φράση
 Καί κάθε πρόταση, εἶναι μι' ἀρχή καί ἓνα τέλος,
 Κάθε ποίημα ἓνα ἐπιτύμβιο. Καί κάθε πράξη
 Εἶν' ἓνα βῆμα πρὸς τό φράγμα, πρὸς τή φωτιά,
 Κάτω στό λάρυγγα τῆς θάλασσας, ἢ πρὸς
 Μιά πέτρα δυσανάγνωστη: Κι ἐκεῖνη
 Εἶναι ἀπ' ὅπου ἀρχίζουμε.
 Πεθαίνουμε μ' ἐκείνους πού πεθαίνουν:
 Κοίτα ἀναχωροῦν κι ἐμεῖς πηγαίνουμε μαζί τους.
 Γενιόμαστε μ' ἐκείνους πού πεθάναν:
 Κοίτα ἐπιστρέφουν καί μᾶς φέρνουνε μαζί τους.
 Ἡ στιγμή τοῦ ρόδου κ' ἡ στιγμή τῆς σμίλακας
 Εἶναι διάρκειας ἴσης. Λαός μέ δίχως ἰστρία
 Δέν εἶναι λυτρωμένος ἀπ' τό χρόνο,
 Γιατί ἡ ἱστορία εἶν' ἓνα σχέδιο
 Ἀπ' ἀχρονες στιγμές. Καί ἔτσι, ἐνῶ τό φῶς
 Πέφτει σέ κάποιο χειμωνιάτικο ἀπόγειομα,
 Σ' ἓνα ζωκλήσι ἡ ἱστορία εἶναι τό τώρα κ' ἡ Ἀγγλία.

Μέ τήν ἔλξη τούτης τῆς Ἀγάπης
 Καί τή φωνή ἀπ' αὐτό τό Κάλεσμα

Νά ἐξερευνοῦμε δέ θά πάψουμε,
 Καί ὄλης μας τῆς ἐξερεύνησης τό τέλος
 Θάναί νά φτάσουμε ἐκεῖ ὅπου ξεκινήσαμε
 Καί νά γνωρίσουμε τό χῶρο πρώτη μας φορά.
 Μέσ' ἀπ' τήν ἀγνωστη ἀναθμισμένη πύλη
 Ὅταν τῆς γῆς τό τέλος θά ἐπιστρέψει
 Νά βρούμε πῶς αὐτό ἦταν ἡ ἀρχή·
 Στήν πηγὴ τοῦ μακρύτερου ποταμοῦ
 Ἡ φωνή τοῦ κρυμένου καταράχτη καί
 Τά παιδιά στή μηλιά
 Τά ἀγνωστα γιατί δέν τά ζήτησαμε
 Μά τ' ἀκούσαμε, τά μισακούσαμε, στή γαλήνη
 Ἀνάμεσα στῆς θάλασσας δύο κύματα.
 Γρήγορα τώρα, ἐδῶ, τώρα, πάντα-
 Μιά κατάσταση ἀπό πλήρη ἀπλότητα
 (Κοστίζοντας, ὄχι λιγότερο ἀπό κάθε τι)
 Κι ὅλα θά πᾶν καλά καί
 Κάθε εἶδους πράγμα θ' ἀποβεῖ καλό
 Ὅταν οἱ γλῶσσες ἀπό φλόγα θά διπλώσουν
 Μέσ' στό στεφανωμένο κόμπο τῆς φωτιᾶς
 Κ' ἡ φωτιά καί τό ρόδο γίνουν ἓνα.

Τά Τέσσερα Κουαρτέτα τοῦ T. S. Eliot (1888-1965) εἶναι τό Burnt Norton, τό East Coker, τό The Dry Salvages καί τό Little Gidding. Ὅλα μαζί πρωτοεκδόθηκαν τό 1944.

1. Λίττλ Γκίντιγκ: Τό τέταρτο ἀπό τά Τέσσερα Κουαρτέτα. Πῆρε τό ὄνομά του ἀπό τό Λίττλ Γκίντιγκ, ἀγγλικανική θρησκευτική κοινότητα πού ἱδρύθηκε τό 17ο αἰῶνα καί πού ἀποτελεσε γιά λίγο μέ τήν ἱδανικότητά της, «μιά μεσοχειμῶνη ἀνοιξη».

2.— «Ὅχι ἄνεμος φωτιά πεντηκοστῆς». «... καί ἐγένετο ἄφω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἡχος ὡσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας, καί ἐπλήρωσε ὄλον τόν οἶκον οὐ ἦσαν καθήμενοι· καί ὤφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμενα γλῶσσαι ὡσεὶ πυρός...»

(Πράξεις Β, 1-4)

3.— Ὁ «τσακισμένος βασιλιάς» εἶναι ὁ Κάρολος Α' πού κατάφυγε στή Σκωτία καί ἔφτασε νύχτα στό Λίττλ Γκίντιγκ.

4.— Οἱ τρεῖς πού πέθαναν στό Ικρίωμα εἶναι ὁ Στράφορντ, ὁ Λόιντ καί ὁ Κάρολος Α'. Αὐτός πού πέθανε τυφλός καί ἥσυχος εἶναι ὁ Μίλτον.